

สรุปผลการประชุมเรื่อง “Sustainable Growth, Regional Balance & Social Development for Poverty Reduction in Thailand” ณ โรงแรมแชงกรีลา กรุงเทพฯ

1. วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ของการประชุมครั้งนี้ เพื่อเผยแพร่และนำประเด็นสำคัญจากผลการศึกษาในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการประชุมมาใช้ประโยชน์ในการขับเคลื่อนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 สู่การปฏิบัติ โดยมีการนำเสนอ และให้ความเห็นโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีชื่อเสียงจากองค์กร/สถาบันทั้งในประเทศและต่างประเทศ นอกจากนี้ ในช่วงสุดท้ายของการประชุม ยังมีการอภิปรายเกี่ยวกับการพัฒนาในอนาคตโดยผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานราชการที่สำคัญอีกด้วย

2. หลักสูตรการประชุม

การประชุมแบ่งออกเป็น 4 Sessions ได้แก่

Session I – Growth, Regional Balance and Poverty Reduction

Session II – Social Development and Empowerment

Session III – Natural Resource and Environmental Management

Session IV – Panel Discussion: Way Forward

3. ประโยชน์ที่ได้รับ

ได้รับความรู้เกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย และปัจจัยต่างๆ ที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศ จากมุมมองของนักเศรษฐศาสตร์ขององค์กรระหว่างประเทศ นอกจากนี้ ยังได้รับความคิดเห็นที่สะท้อนอีกแง่มุมหนึ่งของการมองเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยจากผู้ทรงคุณวุฒิของสถาบันต่างๆ ในประเทศอีกด้วย ทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้รับข้อมูลที่ค่อนข้างครบถ้วน โดยการประชุมมีสาระสำคัญโดยสรุปดังนี้

Session I – Growth, Regional Balance and Poverty Reduction

1. ประเทศไทยมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่น่าประทับใจ แม้ว่าจะต้องเผชิญกับวิกฤตทางการเงินในปี 1997 แต่ก็สามารถฟื้นตัวกลับมาที่มีการขยายตัวที่สูงได้อย่างรวดเร็วกว่าที่นักวิชาการต่างประเทศประมาณการไว้ โดยมีปัจจัยสำคัญ ได้แก่ การส่งออก ซึ่งได้มีการสนับสนุนจากภาครัฐมาโดยตลอด ทั้งการปฏิรูปกฎหมายและการให้ความช่วยเหลือต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้ส่งออก นอกจากนี้ ยังมีการปัจจัยภายนอกที่เอื้อต่อการขยายตัวของสินค้าส่งออกอีกด้วย ได้แก่ การขยายตัวของเศรษฐกิจโลก และการสร้างเครือข่ายในระดับภูมิภาค

2. อย่างไรก็ดี จากการศึกษาที่มาของการขยายตัว (Sources of Growth) พบว่าการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่ผ่านมาเป็นการขยายตัวที่เกิดจากการย้ายภาคการผลิตของปัจจัยการผลิตจากภาคที่มีผลิตภาพการผลิตต่ำไปสู่ภาคที่มีผลิตภาพการผลิตสูง โดยมีได้มีการพัฒนาคุณภาพแรงงานมากนัก ซึ่งปัจจุบันไม่เพียงพอต่อการพัฒนาแล้ว

3. นอกจากนี้ ปัจจัยข้างต้นยังส่งผลต่อบรรยากาศการลงทุนในประเทศไทยซึ่งอยู่ในระดับต่ำกว่าช่วงก่อนวิกฤต ประกอบกับปัจจัยท้าทายใหม่ๆ ได้แก่ ผู้ส่งออกรายใหม่ คือ จีน อินเดีย และเวียดนาม ราคาน้ำมัน ซึ่งส่งผลต่อทั้งการผลิตและการส่งออก จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

- a. เปลี่ยนจาก demand management ไปสู่ supply management คือการจัดการทุนทั้งสาม ซึ่งสอดคล้องกับแผนฯ 10
- b. ควรให้ความสนใจการพัฒนาคุณภาพแรงงาน ผ่านการฝึกอบรมและการศึกษา พัฒนาสาธารณูปโภคที่สำคัญโดยเฉพาะภายนอกเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และการสนับสนุน value creation and innovation
- c. ควรมีการสนับสนุนการลงทุนในประเทศ ด้วยการเพิ่มผลิตภาพการผลิตของบริษัทต่างๆ และปรับปรุงขั้นตอนทางราชการให้สะดวกรวดเร็วขึ้น
- d. ควรมีการศึกษาเพื่อเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของภาคบริการ
- e. รัฐบาลควรสนับสนุนและอำนวยความสะดวกด้านการค้าและพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันอย่างต่อเนื่อง

4. ทางภาคการเงิน แม้ว่าภายหลังวิกฤตเศรษฐกิจจะมีการปฏิรูปและพัฒนาให้มีเสถียรภาพมากขึ้นแล้ว แต่ส่วนมากเป็นเพียงการแก้ปัญหาที่ก่อให้เกิดวิกฤตเท่านั้น ซึ่งก็คือ ภาคการธนาคาร อย่างไรก็ดี ปัจจุบันมีความจำเป็นต้องมีการปฏิรูปตลาดการเงินโดยรวม เพื่อรองรับความท้าทายใหม่ๆ ได้แก่ การเข้าสู่สังคมสูงอายุ การรองรับความผันผวนของระบบการเงินระหว่างประเทศ การทำความเข้าใจและติดตามภาคเอกชนให้ทันเนื่องจากการแข่งขันที่สูงขึ้นส่งผลให้ market segmentation และการกำกับดูแลสถาบันการเงินเป็นไปได้อย่างขึ้นนั่นเอง

5. ด้านการจัดความยากจน แม้ว่าการวัดด้วยตัวเงิน จำนวนคนจนมีแนวโน้มลดลงมาโดยตลอด แต่เมื่อดูด้านการกระจายรายได้ในประเทศไทย ไม่ได้มีแนวโน้มลดลงดังเช่นจำนวนคนจน ดังนั้น การวางนโยบายในปัจจุบันควรเน้นไปที่การจัดความยากจนเปรียบเทียบ หรือ relative poverty ซึ่งจำเป็นต้องมีฐานข้อมูลที่มีความละเอียด และมีความถี่ในการจัดเก็บที่สูงขึ้น เพื่อประโยชน์ในการวางแผน ทั้งนี้ ได้มีการจัดทำ SEA Poverty Map ซึ่งแสดงผลที่แม่นยำในการระบุบริเวณที่มีปัญหาความยากจน แต่ยังไม่มีการนำไปใช้ จึงควรมีการส่งเสริมการนำไปใช้อย่างจริงจัง

Session II – Social Development and Empowerment

1. การพัฒนาด้านสังคมและการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน ประกอบด้วย การพัฒนาการศึกษา การพัฒนาคุณภาพแรงงาน การเพิ่มความครอบคลุมของความคุ้มครองทางสังคมและการสนับสนุนทุนทางสังคมในชุมชน โดยแต่ละหัวข้อมีสาระสำคัญ ดังนี้
2. มาตรฐานการศึกษาของไทยยังอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับประเทศที่มีระดับการพัฒนาที่ใกล้เคียงกัน โดยมีสาเหตุมาจากความสามารถของบุคลากรครู และการจัดสรรงบประมาณให้กับภาคการศึกษาในระดับต่ำ จำเป็นต้องมีการพัฒนาคุณภาพการสอนและบุคลากร พร้อมทั้งจัดสรรทรัพยากรให้พอเพียงต่อความต้องการด้วย
3. ด้านการพัฒนาคุณภาพแรงงาน ประเทศไทยประสบปัญหา skill mismatching และ skilled-labor shortage ส่งผลให้ภาคการผลิตมีต้นทุนสูงขึ้นถึงประมาณร้อยละ 15 ดังนั้น ควรมีการสนับสนุนการจัดอบรมหลักสูตรพัฒนาความสามารถทางด้านต่างๆ ที่ขาดแคลน โดยเฉพาะด้านภาษาอังกฤษ และ IT การผ่าน พ.ร.บ. อาชีวศึกษา และการให้ความสำคัญกับกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน
4. ด้านการให้ความคุ้มครองทางสังคม (SP) ในปัจจุบัน ยังจำกัดอยู่เพียงแรงงานในระบบ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความเปราะบางน้อยกว่าแรงงานนอกระบบ นอกจากนี้ โครงการที่มีอยู่มักให้ความคุ้มครองที่ไม่ตรงกลุ่มเป้าหมายหรือมีความครอบคลุมที่น้อยเกินไป ดังนั้น ควรมีการขยายความครอบคลุมของ SP การปรับโครงสร้างแรงงาน การให้ความสำคัญกับ implementation และต้องเตรียมการรองรับการเข้าสู่สังคมสูงอายุด้วย
5. ด้านทุนทางสังคม (Social Capital: SC) กรณีศึกษาของประเทศไทยระบุว่า ชุมชนที่มี SC สูง ได้แก่ การสร้างเครือข่ายข้อมูล การให้ความช่วยเหลือกันและกัน และความไว้วางใจระหว่างคนในชุมชน จะมีการพัฒนาที่ยั่งยืนกว่าชุมชนที่มี SC ต่ำกว่า อย่างไรก็ดี ชุมชนของไทยที่มี SC สูง ได้แก่ ชุมชนเกษตร มีขนาดลดลงเรื่อยๆ ดังนั้น จึงควรมีการสนับสนุนเพื่อให้ภาคเกษตรไม่ลดขนาดลง และการสนับสนุนการสร้าง SC ภายในแรงงานภาคอุตสาหกรรมซึ่งมีประชากรมากที่สุดด้วย เช่น การตั้ง Worker Bank แทน village fund และ non-bank institutions เป็นต้น

Session III – Natural Resource and Environmental Management

1. สำหรับปัญหาสิ่งแวดล้อมในกรุงเทพมหานคร ปัญหามลพิษทางอากาศยังคงเป็นปัญหาสำคัญ แต่ลดความรุนแรงลงจากมาตรการของรัฐอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ดี ปัญหา ยังคงมีอยู่โดยเฉพาะมลพิษจากรถเชิงพาณิชย์ต่างๆ โดยการแก้ปัญหาดังกล่าว จะต้องได้รับความร่วมมือจากภาคเอกชน โดยเฉพาะผู้ให้บริการรถเชิงพาณิชย์ ดังนั้น รัฐควรถ่ายทอดความรู้ให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา และปรับปรุงขั้นตอนการควบคุมให้เข้มงวดขึ้นด้วย

2. ส่วนปัญหาขาดแคลนน้ำในต่างจังหวัด มักจะเกิดจากปัญหาด้านการจัดการลุ่มแม่น้ำ ซึ่งมีความเหลื่อมล้ำในหน้าที่และเขตแดนของแต่ละส่วนงาน ควรมีการจัดตั้งองค์กรบริหารลุ่มแม่น้ำต่างๆ ขึ้นเพื่ออนุรักษ์และบริหารจัดการการใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยต้องมีการสนับสนุน capacity building ของบุคลากร เพื่อให้สามารถจัดการได้เองโดยไม่ต้องพึ่งที่ปรึกษาเช่นในปัจจุบัน

Session IV – Panel Discussion: Way Forward

1. จากข้างต้น จะเห็นได้ว่าประเทศไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายใหม่ๆ หลายประการ ซึ่งล้วนแล้วแต่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของไทย และการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเศรษฐกิจโลกซึ่งถูกกระตุ้นด้วยกระแสนิยม ประเทศไทยจึงควรเดินทางสายกลาง โดยมีทุนทั้งสามเป็นฐานในการพัฒนาในอนาคต โดยจะต้องพัฒนาดังนี้

- a. พัฒนาคอนอย่างป็นองค์รวม คือการพัฒนาตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยชรา โดยเน้นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตการสนับสนุนการเรียนรู้ในด้านที่ประเทศไทยยังขาดผู้เชี่ยวชาญอยู่ เช่น ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อให้ประชาชนและประเทศมีภูมิคุ้มกันต่อกระแสโลกาภิวัตน์
- b. พัฒนาสถาบัน โดยเฉพาะสถาบันครอบครัว ชุมชนและรัฐ ให้มีความแข็งแกร่ง เน้นการสร้างเครือข่ายข้อมูลและการประสานงานที่ดี มีการทำงานร่วมกันระหว่างภาคเศรษฐกิจและสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
- c. พัฒนาด้านนโยบาย ให้มีการเชื่อมโยงกับภาคีต่างๆ มากขึ้น โดยเฉพาะการร่วมกับชุมชน ภาคเอกชน NGOs ในการจัดทำและขับเคลื่อนแผนชุมชน การปรับโครงสร้างต่างๆ ที่มีความจำเป็น เช่น โครงสร้างภาคการผลิต โครงสร้างแรงงาน เป็นต้น